

ПРОБЛЕМИ ПІРАТСТВА У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ СУЧASНОГО СУСПІЛЬСТВА

Маковій В. П., Симонова Г. М.

Стаття містить дослідження порушення права інтелектуальної власності в контексті сучасних трансформацій у вітчизняному та міжнародному праві з огляду на відповідне теоретичне та емпіричне підґрунтя. Визначено природу права власності через міжгалузеву принадлежність, встановлено взаємозв'язок між правом власності та правом інтелектуальної власності. Посередництвом диференціації права інтелектуальної власності здійснено аналіз відповідних проявів піратства як форми правопорушення. Робиться наголос на виокремленні процесуальної площини у питанні захисту інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, право, піратство, авторство, порушення, захист.

Статья содержит исследование нарушения права интеллектуальной собственности в контексте современных трансформаций в отечественном и международном праве, учитывая соответствующее теоретическое и эмпирическое обоснование. Определена природа права собственности через межотраслевую принадлежность, установлено взаимосвязь между правом собственности и правом интеллектуальной собственности. Посредством дифференциации права интеллектуальной собственности осуществлен анализ соответствующих проявлений пиратства как формы правонарушения. Делается акцент на выделении также и процессуальной плоскости в вопросе защиты интеллектуальной собственности через создание специализированного суда в этой сфере.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, право, пиратство, авторство, нарушение, защита.

The article contains research of violation of right of intellectual ownership in the context of modern transformations in a home and international right taking into account proper theoretical and empiric subsoil. Nature of right of ownership is definite through the intersectoral belonging, intercommunication is set between the right of ownership and right of intellectual ownership. By mediation of differentiation of right of intellectual ownership the analysis of the proper displays of piracy is carried out how the forms of offence are in those or other spheres of intellectual activity. Statistical data of international organizations are analyzed concerning the state of businesses in the question of violation of right of intellectual ownership in comparison of Ukraine and international association. Attention on acceptance and necessity in the subsequent improvement of additional normative-legal orders on the questions of counteraction to piracy applies in this connection, where social, legal and economic nature of such is selected.

Separate attention it is spared to application of criminal law, administrative law, civil legal facilities of counteraction to piracy in today's society on the example of the proper works of international legislation, where the definite changes to the particular branch legislation in part of improvement of legal guard of intellectual own are offered. In the context of development of legislation in the field of fight against cybercrime the question of counteraction to piracy with the use of national and international facilities of defense of intellectual own in spacious networks the Internet is explored. It is emphasized selection also and judicial plane in the question of defense of intellec-

tual own from piracy through creation of the specialized court in this sphere, that there is direct lengthening of beginning judicial reform to which is fixed. Such form of the legal proceeding is to provide the specialized, system and complex approach to defense of right of intellectual ownership.

Key words: intellectual property, law, piracy, authorship, violation, protection.

Постановка проблеми та її актуальність. Останнім часом у світі все гостріше постає питання щодо захисту права інтелектуальної власності. Насамперед це пояснюється стрімким науково-технічним прогресом та розвитком інформаційних технологій, зокрема мережі Інтернет. Правоволодільці перебувають у такому становищі, за якого не завжди мають змогу захистити своє порушене право щодо того чи іншого результату інтелектуальної діяльності.

Для України проблема піратства у сфері інтелектуальної власності є досить актуальною. Адже аналізуючи Спеціальний звіт 301, що готується щороку Офісом торгового представництва США, на поточний момент ситуація для України є вкрай негативною. Починаючи із 2012 року Україна перебуває у нестабільному становищі через проведення нестабільної антипіратської політики і відноситься до країн, стосовно яких ведеться особливий нагляд. Аналізуючи стан захисту інтелектуальної власності в Україні, експерти США погрожували застосуванням санкцій ще у 2013 році, зробили послання у 2014 р. (беручи до уваги політичну ситуацію в країні), авансом і «під чесне слово» підвищили статус у 2015 р. і залишили без змін до цього часу. Робити прогноз на 2019 рік дуже важко, адже Україна і натепер залишається країною, яка характеризується як така, що посідає провідну позицію у сфері поширення піратського контенту [1].

Держава з метою забезпечення світових стандартів захисту авторського права приєдналася до Всесвітньої конвенції про авторське право, Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів та Європейської конвенції про кіберзлочинність. Також у національному законодавстві була передбачена кримінальна відповідальність за незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм... (ст. 176 КК України). Разом з цим Указом Президента України № 285/2001 від 27 квітня 2001 року «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» у структурі МВС України були створені підрозділи по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та високих технологій [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У правовій науці наявно досить багато досліджень проблем піратства у сфері інтелектуальної власності, серед яких роботи Г.В. Корчевного (з приводу адміністра-

Маковій В. П., Симонова Г. М., 2018

Проблеми цивільного та господарського права

тивної відповідальності), Д.М. Сироти (щодо суміжних прав), С.А. Дзіс (у сфері новітніх комп'ютерних технологій), М.В. Селіванова (стосовно комп'ютерної програми), О.М. Пастухова (у сфері функціонування всесвітньої мережі Інтернет), В.Д. Гулкевича (з питань кримінально-правової охорони), І.М. Горбаньова (щодо кримінальної відповідальності за такі порушення щодо комп'ютерних програм), П.А. Калениченко (у забезпечені правової охорони авторського і суміжних прав у музичному шоу-бізнесі України).

Незважаючи на досить поширений аналіз цього соціально-правового явища, питання створення належного і дійового правового механізму захисту від піратства у сфері інтелектуальної власності залишається на порядку денного, що актуалізує подальше його пізнання з урахуванням наявних міжнародних та вітчизняних тенденцій соціального та правового характеру.

Мета статті полягає у встановленні характерних рис розвитку піратства як форми порушення права інтелектуальної власності на сучасному етапі існування суспільства, а також визначення подальших напрямів удосконалення наявного правового підґрунтя для на практиковання належних засобів захисту прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності від такого негативного соціально-правового явища.

Виклад основного матеріалу. Основні питання, на які роблять акцент правоволодільці, - відсутність законодавчих реформ у сфері інтелектуальної власності, зокрема авторського права. Традиційно Україну визнають притулком для найбільш завзятих порушників копірайту, наводячи вичерпні статистичні дані та аналізуючи законодавчу сферу. Робиться акцент на відсутності законодавчо прописаної процедури досудового блокування контенту та безкарності провайдерів, які розміщують піратські ресурси. Правоволодільці вважають, що захист, яким наділені українські провайдери відповідно до законів України «Про телекомунікації» та «Про електронну комерцію», невідповідає вище тих гарантій, які закріплена у Європі та США. А тема збільшеної юридичної відповідальності, штрафів та кримінального переслідування порушників авторського права чітко простежується протягом усіх рекомендацій [3-4].

Відповідно до ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» порушенням авторського права і (або) суміжних прав, що дає підстави для захисту таких прав, зокрема судового, є:

а) вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав та їх майнові права;

б) піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав;

в) плагіат-оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору;

г) ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права, примірників творів (зокрема, комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення;

г) вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав;

д) будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з

метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу;

е) підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління;

е) розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі;

ж) камкординг, кардшайрінг [5].

Для нашої держави найбільш характерним у сфері порушення авторського права є: піратство та плагіат. Слід наголосити, що ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» надає перелік дій, які характеризують піратство: опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (зокрема, комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, незаконне оприлюднення програм організацій мовлення, камкординг, кардшайрінг, а також інтернет-піратство, тобто вчинення будь-яких дій, які відповідно до цієї статті визнаються порушенням авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет [5].

Власне кажучи, будь-які твори, фонограми, відеограми та програми мовлення відтворюються найчастіше з метою їх комерційного розповсюдження для одержання доходу.

Розповсюдженням є також зберігання неправомірно відтворених творів, фонограм, відеограм або програм мовлення з метою подальшого розповсюдження.

Розповсюдженням слід визнати цілеспрямовані дії з поширенням серед населення примірників творів, фонограм, відеограм чи програм мовлення в кількості примірників більше одного і до необмеженої кількості. Не має значення, які примірники творів, фонограм, відеограм чи програм мовлення розповсюджувалися - контрафактні чи відтворені правомірним шляхом. Важливим елементом визнання розповсюдження неправомірним є те, що розповсюдження мало місце без дозволу автора чи інших осіб, що мають авторські чи суміжні права.

Контрафактними визнаються примірники творів, фонограм, відеограм і програм мовлення, які виготовлені і розповсюджені з порушенням авторського права чи суміжних прав. Тобто цим поняттям охоплюється і розповсюдження без дозволу зазначених осіб.

Неправомірним визнається будь-яке інше використання без дозволу осіб, що мають авторське право чи суміжні права творів, фонограм, відеограм чи програм мовлення. Під іншим використанням творів, фонограм чи програм мовлення слід розуміти передачу зазначених об'єктів у комерційний прокат, майновий найм чи будь-яке інше користування без дозволу особи, що має авторське право або суміжні права. Порушенням суб'єктивних прав особи, що має авторське право чи суміжні права, буде також перекручення, спотворення чи будь-яка інша зміна твору, фонограми, відеограми чи програм мовлення або будь-яке інше посягання на зазначені об'єкти, що можуть зашкодити честі і репутації автора чи іншої особи, що має авторське право чи суміжні права. Використання цих об'єктів без за-

значення імені автора, а також оприлюднення твору, фонограми, відеограми чи програми мовлення без дозволу автора чи іншої особи, що має авторське право чи суміжні права, також визнається порушенням авторського права чи суміжних прав. Оприлюднення твору, фонограми, відеограми чи програми мовлення - дія, що вперше робить твір, фонограму, відеограму чи програму мовлення доступними для публіки, якими б засобами це не досягалося.

Істотним порушенням авторського права і суміжних прав є ввезення в Україну без дозволу осіб, які мають авторське право чи суміжні права, примірників творів, фонограм, відеограм чи програм мовлення. Не має значення, які примірники завозяться в Україну - контрафактні чи не контрафактні. Порушенням є сам факт ввезення зазначених об'єктів без дозволу належних осіб. Більше того, ввезення на митну територію України примірників творів, фонограм, відеограм, що охороняються на території України відповідно до чинного законодавства України, із держави, в якій ці твори, фонограми і відеограми не охороняються або перестали охоронятися, також визнається порушенням авторського права і суміжних прав.

Для покращення ситуації в Україні можна звернутися до досвіду провідних країн світу щодо захисту порушень інтелектуальної власності у формі піратства.

Так, за даними Української антипіратської асоціації, найбільші закордонні телеканали, онлайн-сервіси та кінокомпанії оголосили про створення альянсу для боротьби з піратством (Alliance for Creativity and Entertainment, ACE). Його основне завдання - захист ринку легального контенту і боротьба з піратством в Інтернеті.

За даними альянсу, за останні роки ринок легально-го контенту значно виріс за рахунок великих інвестицій компаній у цифрову модель розповсюдження контенту. Так, наприклад, у США творчий сектор додає більше \$ 1,2 трлн в економіку та утримує понад 5,5 млн робочих місць щороку. Проте значно зросла і кількість піратів: тільки в 2016 році зафіксовано близько 5,4 млрд завантажень піратських фільмів і телешоу, а також близько 21,4 млрд відвідувань піратських стрімінгових майданчиків. Крім того, проведеним дослідженням щодо 589 найбільш популярних піратських сайтів виявлено, що вони «заробили» близько \$ 209 млн річного доходу від реклами і їхня рентабельність від реклами становить 86-93%.

Федеральний апеляційний суд Канади підтверджив законність забезпечувальних заходів проти роздрібних продавців телевізійних абонентських приставок, що містять додатки, які порушують авторські права.

Забезпечувальні заходи спрямовані на осіб, які продають телевізійні приставки з уже завантаженими додатками, що відкривають несанкціонований доступ до контенту, який захищений авторським правом.

Федеральний суд також передбачає створення механізму боротьби з піратством, який дасть змогу позиціям розширити сферу застосування забезпечувальних заходів з метою притягнення до відповідальності більшої кількості шахраїв, які продають телеприставки з незаконно завантаженими додатками [6].

Розглядаючи проблему піратства у сфері інтелектуальної власності в Україні, світові експерти роблять акцент лише на негативних факторах ситуації в Україні.

Хоча порівняно із минулими роками ситуація в Україні у сфері захисту інтелектуальної власності вийшла на новий рівень - це і прийняття Закону України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» від 23.03.2017 року № 1977-VIII, який статтею 52-2 зобов'язує постачальників послуг хостингу щодо забезпечення захисту авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет, і розгляд законопроекту № 5699 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони інтелектуальної (промислової) власності», який має на меті забезпечити механізм боротьби із патентним троллінгом у сфері промислових зразків, це і співпраця із Всесвітньою організацією інтелектуальної власності [7]. Одремої уваги заслуговує проведення судової реформи та набуття чинності на її розвиток Указу Президента України «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності» від 29.09.2017 року № 299/2017. Саме створення ще однієї ланки спеціалізованої судової інстанції є одним із суттєвих кроків імплементації судової форми захисту права інтелектуальної власності, зокрема від піратства, з європейського законодавства до правового поля нашої країни.

Українська антипіратська асоціація наголошує, що, за даними Торговельної палати США, серед сильних сторін було відзначено роботу над приведенням законодавства у сфері інтелектуальної власності у відповідність до стандартів ЄС та кроки на шляху до виконання Поглибленої та всебічної зони вільної торгівлі між Україною та ЄС; удосконалення захисту патентів у судовому порядку. Однак ключовою нині є подальша робота над посиленням захисту авторського права в контексті покращення взаємодії відповідальних осіб у сфері протидії онлайн-піратству та збалансованого підходу до застосування винятків до об'єктів авторського права, а також виконання Україною зобов'язань у рамках міжнародних угод, що стосуються інтелектуальної власності [6].

Проблема захисту авторського права неодноразово порушувалась на світовому рівні. Але в Україні вона не досить розглянута. Слід наголосити, що в Україні передбачена кримінальна відповідальність за порушення авторського права. Вона закріплюється ст. 176 КК України у розділі 5 «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина». Але, на нашу думку, з позиції цивільного права доцільно буде віднести такий склад до злочинів проти власності. Адже інтелектуальна власність наділена всіма складниками права власності: володіння, розпорядження, користування. І, порушуючи право інтелектуальної власності, суб'єкт злочину порушує, власне, право власності [8].

Важливе значення має прийняття нового Закону «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», який набирає чинності у 2018 році. Прийняття цього нормативно-правового акта має важливе значення у сфері протидії піратству. Закон визначає правові та організаційні основи забезпечення захисту життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, національних інтересів України у кіберпросторі, основні цілі, напрями та принципи державної політики у сфері кібербезпеки, повноваження державних органів, підприємств, установ, організацій, осіб та громадян у цій сфері, основні засади координації їхньої

Проблеми цивільного та господарського права

діяльності із забезпечення кібербезпеки, зокрема й у протидії піратству.

Висновки. Отже, проблема захисту авторського права від піратства полягає перш за все у тому, що на сьогодні немає чіткого усвідомлення караності за порушення права інтелектуальної власності. Тому варто запропонувати внесення змін до чинного кримінального та цивільного законодавства. Необхідно посилити відповіальність за порушення авторського та суміжних прав, зокрема й у разі проявів піратства. Потрібно віднести злочини щодо порушення авторських прав до злочинів проти власності та змінити санкцію цього складу злочину. Адже суспільна небезпека цього правопорушення досить висока. Проблема порушення авторського права визначається двома загальними чинниками: економічним та юридичним. З економічної точки зору власники авторського права зазнають багатомільярдних збитків від незаконного копіювання, а значить, мають потребу в правовому захисті своїх інтересів.

Інша група складників дієвого захисту права інтелектуальної власності від піратства перебуває у створенні належних умов проведення цивільного, адміністративного, кримінального провадження у такій категорії справ, що створить підстави для забезпечення, відповідно, цивільно-правової, адміністративно-правової та кримінально-правової охорони цієї категорії прав. Зокрема, в аспекті наведеного заслуговують на увагу заходи щодо створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності.

Література

1. 2017 Special 301 Report. URL: <https://ustr.gov/sites/default/files/301/2017%20Special%20301%20Report%20FINAL.PDF>.
2. Горбаньов І.М. Особливості методики розслідування порушень авторського права щодо незаконного відтво-

рення та розповсюдження комп'ютерних програм: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Луганськ, 2006. 223 с.

3. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV (зі змінами, внесеними згідно із законами України станом на 04.06.2017 р. № 1834-19, № 1983-19). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1280-15>.

4. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII (зі змінами, внесеними згідно із законами України станом на 26.04.2017 р. № 1977-19). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.

5. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII (зі змінами, внесеними згідно із законами України станом на 26.04.2017 р. № 1977-19). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/parao486#o486>.

6. Сайт Української антипіратської асоціації. URL: http://apo.kiev.ua/news.phtml#jump_248.

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони інтелектуальної (промислової) власності: проект Закону України від 23.01.2017 р. № 5699. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60982.

8. Кримінальний кодекс: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами, внесеними згідно із законами України станом на 10.07.2017 р. № 2052-19). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/paran1013#n1013>.

*Маковій В. П.,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ*

*Симонова Г. М.,
студентка магістратури
факультету № 2
Навчально-наукового інституту заочного
та дистанційного навчання
Одеського державного університету внутрішніх справ*